

Laulettu Kalevala – Runonlaulajan Kalevala

Hämeenlinnan Seudun Kalevalaiset Naiset

Hämeenlinnan pääkirjaston Leino-sali täyttyi melkein täyteen innokkaista osallistujista. Noin 40 osallistujasta neljäsosa oli yhdistyksen jäseniä. Hienosti esittelevä kustumme oli houkutellut asiasta kiinnostuneita naisia ja miehiä saapumaan paikalle. Olimme onnistuneet yleisöluennoksi tarkoitetun aiheen valinnassa.

Mitä jos kansalliseepos Kalevala ei olisikaan kirja, vaan laulua?

Ennen illan ohjelman esittelyä puheenjohtajamme Pirjo-Liisa Niinimäki esitteli osallistujille Hämeenlinnan Seudun Kalevalaisten Naisten toimintaa ja kehotti ottamaan mukaan yhdistyksen pienen esitteen.

Luennoitsija musiikin tohtori Maari Kallberg

Musiikin tohtori Maari Kallberg on kansanmusiikin akateeminen ammattilainen. Hän on tutkija, pedagogi ja organisoii erilaisia tapahtumia, festivaaleja ja seminaareja.

Hän kertoi työskentelevänsä kansanmusiikin alalla esiintyvänä taiteilijana ja ääniteatteri Iki-Turson jäsenenä.

Maari Kallberg aloitti yhteisen hetkemme esittämällä runolaulantana Yhdeksäsviidettä Runon.

*Ain' on päivä paistamatta,
Kuu kulta kumottamatta
Noilla Wäinölän tuvilla,
Kalevalan kankahilla kangas: kuiva metsämaa;
Vilu viljalle tulevi,
Karjoille olo kamala,
Outo ilman lintusille,
Ikävä imehnoisille,
Kun ei konsa päävyt paista,*

Allaolevasta linkistä pääset kuuntelemaan runonlaulantaa.

Katkelmia Alkukalevala-konsertista 17. 1. 2018

Musiikkitalon Camerata-salista.

[Alkukalevala: Ilona Korhonen & Maari Kallberg - YouTube](#)

Ensimmäiset Kalevala-julkaisut

Maari esitteli Kalevala-julkaisujen alkuvaiheista, etenkin Lönnrotin tutkimustyötä ja tuloksia.

Vanha Kalevala 1835

Kalevala on Suomen Kansalliseepos, Elias Lönnrotin kokoama ja toimittama runoelma, joka perustuu hänen vuodesta 1828 alkaen kokoamiinsa suomalais-karjalaisiin kansanrunoihin.

Tämä varsinaisen *Kalevalan* ensimmäinen painos eli *Vanha Kalevala* ilmestyi vuonna 1835.

Uusi Kalevala vuonna 1849.

Kalevalan runot ovat kalevalaista runoutta eli ne on tehty kalevalaiseen runomittaan.

Kalevalan sisältämät runot eivät ole suoraan runonlaulajien laulamassa muodossa, vaan Lönnrot muokkasi niitä, yhtenäisti ja korjaili niiden kieliasua sekä siirsi joitain osia runoista toiseen paikkaan ja eri asiayhteyteen kuin alun perin muistiin merkityissä runoissa.

Säkeistä kolme prosenttia Lönnrot runoili itse muodostamaan yhtenäisiä juonikuvioita.

Kalevalan alussa on luomismyytti, jonka mukaan maailma syntyi sotkan munasta.

Kalevala kuvaa muun muassa Kalevalan ja Pohjolan kansojen sekä eri päähenkilöiden välisiä kiistoja, kostoreissuja ja kosiomatkoja sekä Sammon rakentamista ja ryöstöä.

Tapahtumat päättyvät kristinuskon tuloon.

Lönnrotin runonkeruumatkat

Lönnrot kulki matkoillaan jalan, hiihtäen, veneellä tai hevoskyydillä.

Lönnrot lähti **ensimmäiselle keruuretkelleen huhtikuussa 1828**. Alkumatkalla hän ei juuri runoja löytänyt, mutta päästyään **Itä-Suomeen Savoan ja Karjalaan** Lönnrot tapasi vanhan runon taitajia. Kohokohdaksi muodostui [Juhana Kainulaisen](#) kohtaaminen Kesälahdella. Lönnrot viipyi ensimmäisellä keruumatkallaan koko kesän ja palasi syksyllä mukanaan noin 6000 säettä, enimmäkseen loitsuja ja kertovia runoja. Syksyn 1828 Lönnrot vietti Laukossa järjestellen keruutuloksiaan painokuntoon.

Vuosi 1832

Toinen runonkeruumatkaa suuntautui Vienan Karjalaan.

Lönnrot kirjoitti muistiin 3000 säettä loitsuja ja kertovaa runoutta.

Vuosi 1833

Vuonna 1833 Lönnrot hakeutui lääkäriksi Kajaanin kaupunkiin.

Paikka sijaitsi lähellä Vienan Karjalan laulumaita, jossa Lönnrot sai kerätyksi 3 000 säettä.

Neljäs keruumatka syyskuussa 1833 oli Kalevalan synty-historian kannalta käännteentekevä. Vanha tietäjä [Vaassila Kieleväinen](#) tunsu tarkoin runojen keskeiset teemat ja opasti kerääjää eri aiheiden yhdistämisessä. Vaassilan tiedoilla olikin eepoksen rakenteen kannalta ratkaiseva merkitys.

Viidennellä keruuretkellään keväällä 1834 Lönnrot tapasi Vienassa mestarillisimman laulajan Arhippa Perttusen sekä [Martiska Karjalaisen](#).

Nämä viisi keruumatkaa olivat Kalevalan syntymisen kannalta merkittävimmät. Lönnrot teki vielä kaksi matkaa (1836–1837) eli. 6. ja 7. matka.

Runolaulun runomitta

lähde [iki-turson laulukirja digi.pdf \(etno.net\)](#), sivu 8

Esimerkkisäkeet ovat pääasiassa laulusta Kanteleen synty 1.

Runolaulun säkeet alkavat aina iskulla. Tämä johtunee siitä, että suomen kielen sanojen pääpaino on aina ensimmäisellä tavulla. Nykyisten laulumme säkeistä puolet on vielä tällaisia ja puolet alkaa iskuttomalla eli kohosävelellä. Niitä tuli suomenkieliseen lauluun vasta 1500-luvulta lähtien luterilaisten virsien myötä. Runolaulu elää siis vielä keskiaikaa.

Runolaulun säkeet jaetaan kahteen tyyppiin, tasasäkeisiin ja murrelmasäkeisiin.

Tasasäe

Runolaulun perusta on kahdeksantavuinen säe, jonka sanoissa on vain parillisia tavumääriä. Seuraavassa säkeen lopussa oleva numerosarja kertoo sanojen tavujen määrän.

ISKUALA:	1.	2.	3.	4.	tavuja
	saipa	harpun	valmi-	hiksi	224
	soitit	nuoret,	soitit	vanhat	2222
	tappe-	luita	tallus-	tavat	44
	ora-	hasta	Tuonen	otran	422

Säkeellä on symmetrinen rakenne. Se jakautuu kahteen neljän tavun puoliskoon ja puoliskot taas kahteen kahden tavun iskualaan.

Toisen ja kolmannen iskualan välissä on tauko, jota sana ei saa ylittää:

saipa harpun // valmi- hiksi

**Usein
kalevalamittaisia
runoja esitettiin
laulaen.**

Seuraavassa linkissä
on esimerkki Timo
Lipitsän
runolaulusta.
Youtube *runonlaulaja*
Timo Lipitsä.

Murresäe (lähde [iki-turson laulukirja digi.pdf \(etno.net\)](#), sivu 9)

Tasasäkeissä musiikin ja sanojen iskut osuvat yksiin ja tukevat toisiaan. Muut säkeet ovat murrelmasäkeitä. Nimi tulee siitä, että niissä tasasäkeitten rakentama symmetrinen, tukeva perusrakennelma murtuu. Murrelmasäkeet tekevät runolaulun runomitasta ainutkertaisen.

Murrelmasäkeessä yhden tai useamman sanan ensimmäinen tavu on sijoitettu iskualan loppupuolelle, musiikin iskuttomaan kohtaan. Nämä poikkeavat murtotavut on seuraavassa lihavoitu.

1.	2.	3.	4.	tavuja	murtotavuja
soitto	soitol-	le ta -	junnu	233	1
Kuller-	vo Ka -	lervon	poika	332	1
peuka-	lo y -	lös ke-	veni	323	2
ei i -	lo i -	lolle	tullu	1232	2
vast <i>i</i> -	lo kä -	vi i -	lolle	1223	3
sormil-	le so -	vitte-	lian	35	1

Murtotavujen määrä vaikuttaa ratkaisevasti säkeen sisäiseen rytmiiikkaan. Edellä on yleisimmät säetyypit (numerosarjat) suosituimmuusjärjestyksessä. Tutki laulukirjan säkeitä: löydätkö sellaisia, joita edellä ei mainita.

Runomitta auttaa laulajaa muistamaan, samoin toisto jossa sana sanotaan vähintään kaksi kertaa mutta eri sanoin. Koska Kalevalan säkeet tehtiin laulettaviksi, pyrittiin niihin saamaan yhtäläinen sanarytmi.

[Avoin Kalevala](http://kalevala.finlit.fi) <http://kalevala.finlit.fi>

Maari esitteli Kalevala-aiheisia nettiympäristöjä.

Avoin Kalevala avaa laajan, monipuolisen ja ihmeellisen kalevalaisen maailman. *Avaa ovi, seikkaile!*

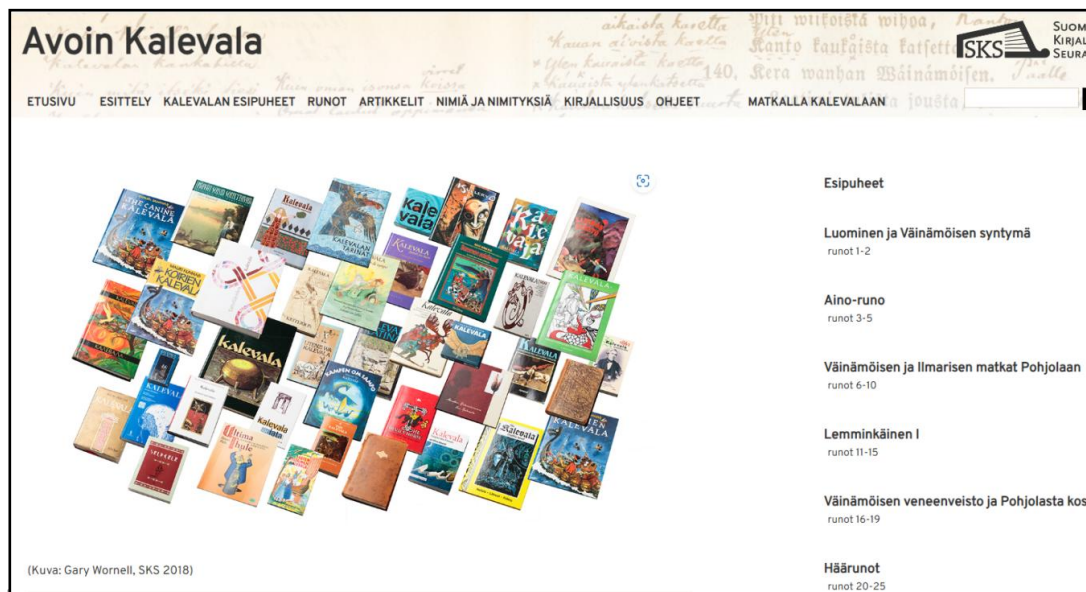
Avoin Kalevala avaa nykylukijalle eepoksen uudella tavalla. Se kertoo, millaiseen maailmaan eepos syntyi, mikä on sen suhde kansanrunoihin, miten ymmärtää Kalevalan kieltä.

Nykyisin koossa olevista runoista voitaisiin saada seitsemänkin Kalevalaa, kaikki erilaisia.

Näin kirjoittaa Lönnrot [Fabian Collanille toukokuussa 1848](#).

Ajatus useasta eri Kalevalasta valaisee Lönnrotin yhä uudelleen syntyvää työprosessia ja eepoksen vaiheittaista valmistumista. Ajatus kiteyttää samalla Kalevalan moninaisuuden: Kalevala on sekä kansanrunoutta että Lönnrotin tulkintaa.

Tämän moninaisuuden ymmärtämiseksi Avoin Kalevala tarjoaa näkökulmia eepoksen kieleen, lähdeaineistona käytettyyn suullisen runoperinteeseen sekä Elias Lönnrotin kirjalliseen toimitustyöhön, jonka keskeiset periaatteet ovat peräisin 1800-luvun aate- ja kulttuurihistoriasta.

The screenshot shows the homepage of the Avoin Kalevala website. At the top, there is a navigation menu with links: ETUSIVU, ESITTELY, KALEVALAN ESIPUHEET, RUNOT, ARTIKKELIT, NIMIÄ JA NIMITYKSIÄ, KIRJALLISUUS, OHJEET, and MATKALLA KALEVALAAN. Below the navigation is a large image of various Kalevala book covers. To the right of the image is a table of contents with the following items:

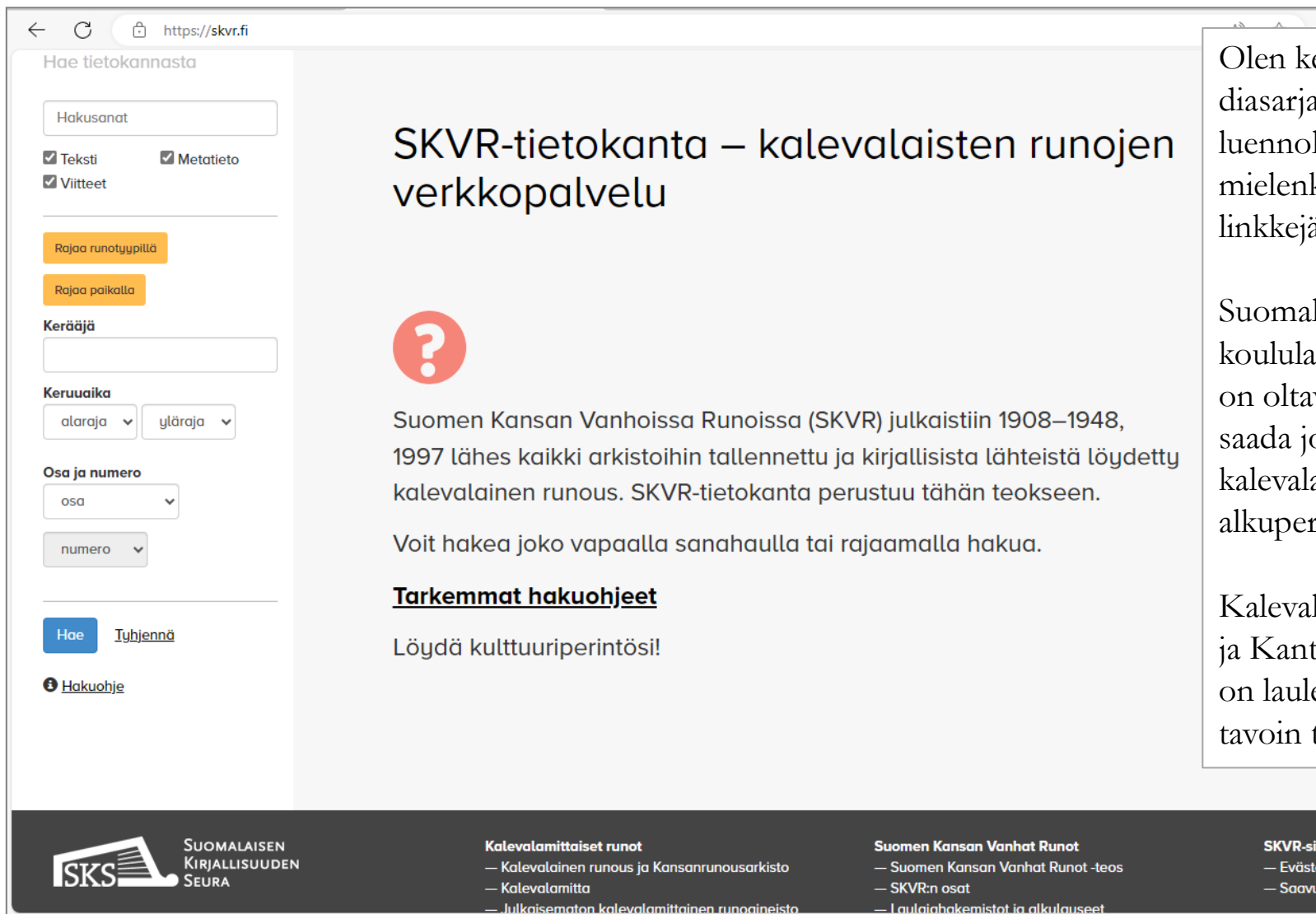
Esipuheet
Luominen ja Väinämöisen syntymä runot 1-2
Aino-runo runot 3-5
Väinämöisen ja Ilmarisen matkat Pohjolaan runot 6-10
Lemminkäinen I runot 11-15
Väinämöisen veneenveisto ja Pohjolasta kos runot 16-19
Häärärunot runot 20-25

At the bottom left of the screenshot, there is a caption: (Kuva: Gary Wornell, SKS 2018).

Avoin Kalevala sisältää sananselityksiä, tieteellisiä kommentaareja ja laajempia kirjoituksia vuonna 1849 ilmestyneeseen Kalevalaan.

SKVR-tietokanta – kalevalaisten runojen verkkopalvelu

[SKVR - Haku](#)

Hae tietokannasta

Hakusanat

Teksti Metatieto
 Viitteet

Rajaa runotyypillä

Rajaa paikalla

Kerääjä

Keruu aika

alaraja ▼ yläraja ▼

Osa ja numero

osa ▼

numero ▼

Hae Tyhjennä

Hakuohje

SKVR-tietokanta – kalevalaisten runojen verkkopalvelu

Suomen Kansan Vanhoissa Runoissa (SKVR) julkaistiin 1908–1948, 1997 lähes kaikki arkistoihin tallennettu ja kirjallisista lähteistä löydetty kalevalainen runous. SKVR-tietokanta perustuu tähän teokseen.

Voit hakea joko vapaalla sanahaululla tai rajaamalla hakua.

Tarkemmat hakuohjeet

Löydä kulttuuriperintösi!

SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURA

Kalevalamittaiset runot

- Kalevalainen runous ja Kansanrunousarkisto
- Kalevalamitta
- Julkaisematon kalevalamittainen runoaineisto

Suomen Kansan Vanhat Runot

- Suomen Kansan Vanhat Runot -teos
- SKVR:n osat
- Laulajahakemistot ja alkulauseet

SKVR-sivut

- Evästek
- Saavut

Olen kerännyt tähän diasarjaan Maarin luennolla mainitsemia mielenkiintoisia Kalevalalinkkejä.

Suomalaisella yleisöllä koululaiset mukaan lukien on oltava mahdollisuus saada jonkinlainen käsitys kalevalaisten runojen alkuperästä.

Kalevalaa on sävellettyinä ja Kantelettaren runoja on laulettuna arkkiveisun tavoin toreilla ja turuilla.

Iki-Turson runolaulukirja – Runolaulusävelmiä ja runoja laulettavaksi yksin ja yhdessä

[Iki-Turson runolaulukirja](#) (PDF)

IKI-TURSO - HAUEN LAULU

[IKI-TURSO - HAUEN LAULU YouTube·The RGH Experience·25.2.2020](#)

IKI-TURSO esitti tämän Oodi-kirjaston avajaisissa.

Sibelius-Akatemian
kansanmusiikkijulkaisuja 33
Toimittaneet: Maari Kallberg ja Outi
Pulkkinen

Julkaisuvuosi: 2020

Tekijä: Maari Kallberg, Outi Pulkkinen

Runolaulu on ainutlaatuinen laulunlaji ja vanhan itämerensuomalaisen laulukulttuurin keskeisin osa. Sen avulla on käsitelty, jäsennetty ja tulkittu maailmaa sekä arjessa että juhlassa. Runolaululle on ominaista viiden sävelen ja kahdeksantavuisten runosäkeiden maailma. Säkeistöjä ei ole, vaan laulu etenee säe tai säepari kerrallaan. Lauluissa saa muunnella ja improvisoida. Millä tahansa sävelmällä voi laulaa minkä tahansa runon. Laulu voi olla aivan lyhyt tai satojen säkeiden mittainen.

Tässä Iki-Turson runolaulukirjassa on julkaistu 50 runolaulusävelmää ja 48 runoa laulettavaksi yksin ja yhdessä. Kirja sisältää myös runolaulumitan oppaan.

Ajatuksia herättelevä Laulettu Kalevala-ilta.

Lopuksi lauloimme vuorolauluna esilaulajan laulaman säkeistön jälkeen. Rytmii ja kieli tuntui alkuun oudolta. Kuitenkin oli hyvä olla yhdessä ja laulaa.

Esityksen jälkeen oli hieman aikaa käsitellä yleisökysymyksiä. Monet muistelivat omaa koulu-aikaa ja Kalevalaan liittyviä tunteja. Kalevala ei täysin auennut opiskelijoille. Se koettiin pakkopullana. Nykyään Kalevala tiedetään ja tunnetaan. Esimerkiksi rap-lauluyhtyeet ovat kiinnostuneita kalevalaisesta laulutavasta.

On hankalaa saada muistiinpanoissa välitettyä kaikkea sitä, missä mieli vaelteli luennon aika. Tätä koostetta tehdessä päädyin tutkimaan nettiä. Avasin linkkejä, joita Maari mainitsi luennossa. Jokaisella on todella mahdollisuus perehtyä Kalevalan monenlaiseen maailmaan.

Tarkoitukseni oli koota myös esimerkkejä Kalevala-julkaisuista. Tarjontaa on valtavasti, joten suosittelen jokaista itse googlaamaan. Kirjoitin muutamia luennolla mainittuja linkkejä ja äänitteitä, joissa Maari Kallberg esiintyi. Luentomuistiinpanojen lisäksi lähteinä käytin wikipediää.

Kiitos Maari Kallberg mielenkiintoisesta illasta!

Maritta Päivinen

Tarinaani ovat kommentoineet ja sen tarkistaneet

Illan luennoitsija, taiteen tohtori Maari Kallberg kansallispukukonsultti Taina Kangas ja kulttuuritoimittaja Pirjo-Liisa Niinimäki .